

Akavan työllisyyslinjaukset

Akavan teemaohjelma

Akava

SISÄLLYS

1. Johdanto	3
2. Osaaminen, työkyky ja liikkuvuus	5
2.1. Osaamistason nosto luo pohjan työllisyyden kasvulle	5
2.2. Työkyvyn ylläpito on investointi piteneviin työuriin	7
2.3. Työvoiman liikkuvuuden lisääminen parantaa työllisyyttä	8
3. Maahanmuutto	9
3.1. Työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa lisätään merkittävästi	9
3.2. Parannetaan suomalaisen työelämän veto- ja pitovoimaa	11
3.3. Rakennetaan monimuotoista yhteiskuntaa koulutuksella	12
4. Työllisyyspalvelut ja työttömyysturva	14
4.1. Lisätään työllisyyttä aktiivisella työvoimapolitiikalla ja laadukkailla palveluilla	14
4.2. Työttömyysturvaa uudistamalla vähennetään kannustinloukkuja	15
4.3. Työmarkkinatuen ja toimeentulotuen aktivointia lisätään	17

Hyväksytty Akavan hallituksessa 29. 3. 2022

Kuvat: Ida Pimenoff

Taitto ja grafiikat: Liisa Valtonen

ISBN: 978-952-7281-61-1

1. Johdanto

Korkea työllisyys lisää yksilöiden ja koko väestön hyvinvointia. Akavan työllisyyspoliittisena tavoitteena on, että työllisyysaste nostetaan 80 prosenttiin, jotta voimme jatkossakin rahoittaa riittävät julkiset palvelut. Akava kannustaa valtiolta toteuttamaan toimia, joilla työllisyys nousee, työttömyys vähenee ja työvoimaan kuuluminen yleistyy.

Tässä asiakirjassa esitellään Akavan keinoja työllisyyden parantamiseksi ja osaamisperusteisen maahanmuuton kehittämiseksi. Ehdotukset kohdistuvat työvoimapolitiikkaan, työkyvyn ja osaamisen edistämiseen, työvoiman liikkuvuuteen, työvoiman kohtaantoon, työttömyysturvaan ja maahanmuuttoon. Akavan työhyvinvointihankkeen toimenpiteillä vähennetään työkyvyttömyyskustannuksia, edistetään työkykyä ja työssä pysymistä ja pidennetään työuria.

Työllisyysaste on ollut koronapandemian aiheuttamaa romahdusta lukuun ottamatta viime vuodet noususuunnassa. Myös työttömyysaste kehittyi pandemiaan saakka suotuisaan suuntaan. Työmarkkinoiden hyvän kehityksen jatkuminen tulevaisuudessa edellyttää määrätietoisia toimenpiteitä. Työvoiman saatavuuden ja kohtaannon ongelmat lisäävät vaikeusastetta entisestään.

Koulutuksen merkitys työmarkkinoilla on tunnetusti suuri: korkeakoulutettujen työllisyys on korkealla ja työttömyys suhteellisen vähäistä, mutta kouluttamattomilla työttömyys on varsin yleistä ja työllisyysaste on matala. Akava on erityisen huolissaan pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien työllisyydestä.

Fyysinen ja psyykinen työkyky korostuvat työhön pääsemisen ja työssä pysymisen näkökulmasta. Työttömien joukossa on suuri määrä henkilöitä, joiden työllis-

**Jotta
työmarkkinoiden
hyvä kehitys
jatkuu
tulevaisuudessa,
pitää tehdä
määrätietoisia
toimia.**

tyminen voi olla suuren työn takana. Toisaalta moni myös työllistyy suhteellisen nopeasti, osa ilman palveluita ja osa tukitoimien kautta.

Maahanmuuttajien työllisyys on ollut jatkuvasti keskimääräistä matalammalla tasolla. Suomeen tulevat maahanmuuttajat ovat heterogeeninen joukko, johon kuuluu sekä korkeakoulutettuja että vain muutamia vuosia kouluja käyneitä henkilöitä. Kansalliskielten koulutus on avain kotoutumiseen.

Työ- ja opiskeluperäisestä maahanmuutosta pitää saada esteet ja hidasteet poistettua. Työllistämistä edistävien palveluiden täytyy kaikilla osa-alueilla onnistua yhä paremmin saamaan ihmiset lopulta työhön, työnhakijat löytämään työpaikat. Työvoimaa on saatava liikkumaan sinne, missä työpaikat ovat.

Loppujen lopuksi työllisyyden ja julkisen talouden kestävyysyden yhteydessä on kyse taloudellisesta huoltosuhteesta. Työssäkäyvät tuottavat hyvinvoinnin edellytyksiä koko väestölle. Hyvinvointi voi muodostua sitä suuremmaksi, mitä suurempi osa väestöstä on työssäkäyviä.

Akavan esitykset työllisyyden lisäämiseksi

- Uudistetaan työttömyyspäivärahan määräytyminen lineaarisesti työhistorian perusteella.
- Toteutetaan Akavan työhyvinvointihankkeen toimet.
- Arvioidaan mahdollisuuksia vahvistaa työnantajan roolia myös työajalla tapahtuvassa osaamisen kehittämisessä lainsäädännön kautta.
- Mahdollistetaan lainsäädännöllä liitoille ja työttömyyskassoille työllisyyspalvelujen tuottaminen ja tiedon yhteiskäyttöisyys. Samalla yritysten mahdollisuuksia toimia palvelutuottajina laajennetaan.
- Toteutetaan osana jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintaa pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden osaamistason nostamiseksi toimenpideohjelmalla.
- Toteutetaan lasten hoitotukijärjestelmän uudistus mukaan lukien kotihoidontuki.
- Luovutaan työvoiman saatavuusharkinnasta.
- Työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus aloitetaan välittömästi maahantulon yhteydessä lupaprosessien käsittelyaikatauluun katsomatta.
- Myönnetään jokaiselle Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneelle automaattisesti pysyvä oleskelulupa.
- Kootaan yhteen kotoutumista tukevia palveluja, ohjausta ja neuvontaa.

2. Osaaminen, työkyky ja liikkuvuus

2.1. Osaamistason nosto luo pohjan työllisyyden kasvulle

Koulutus on paras keino työllisyyden ja osallisuuden turvaamiseksi. Pelkän perusasteen varassa olevat ovat suurimmassa vaarassa pudota yhteiskunnasta. Tavoitteena on, että jokainen suorittaa toisen asteen tutkinnon ja vähintään puolet nuorista ikäluokista korkeakoulututkinnon.

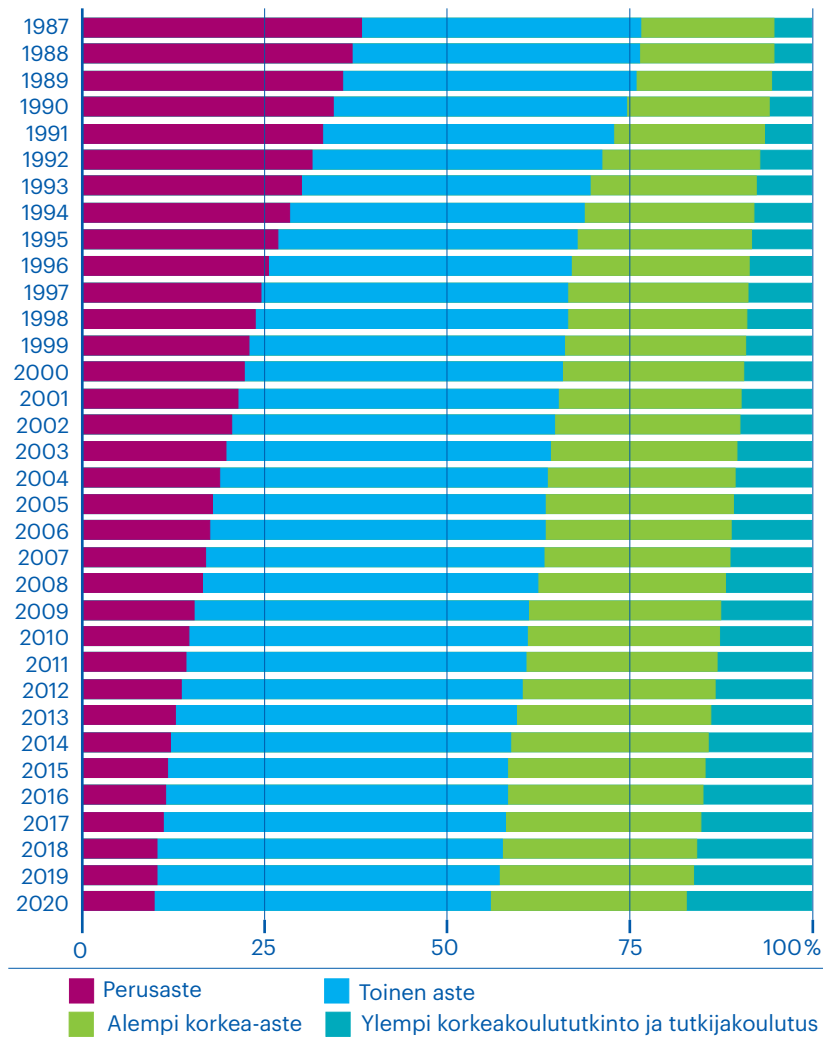
Työelämän osaamisvaatimukset nousevat jatkuvasti muun muassa teknologisen kehityksen vuoksi. Työllisenä pysyminen vaatii jatkuvaa työn ohessa tapahtuvaa osaamisen päivittämistä ja valmiutta ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen. Työnantajan kannattaa vastata osaajapulaan esimerkiksi mahdollistamalla nykyisille työntekijöilleen osaamisen kehittäminen myös työajalla. Osaamisen tunnistamisen työkalut pitää nähdä keskeisinä välineinä pitää yllä työntekijöiden työkykyä ja työssäjaksamista.

Koulutus on paras keino työllisyyden ja osallisuuden turvaamiseksi.

Akavan tavoitteet

- Toteutetaan pelkän perusasteen koulutuksen varaan jääneiden osaamistason nostamiseksi toimenpideohjelma, joka kattaa työlliset, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat. Ohjelma toteutetaan osana jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintaa.
- Varmistetaan, että jatkuvan oppimisen yhden luukun digitaalinen palvelukokonaisuus tukee osaamisen kehittämistä työelämälähtöisesti hyödyntäen työmarkkinoiden ennakointitietoa.

Työlliset koulutusasteen mukaan (18–64-vuotiaat), %

Lähde: Tilastokeskus

- Panostetaan tuki- ja ohjauspalveluihin kaikilla koulutusasteilla ja kohdistetaan toiminnalle riittävät resurssit.
- Seurataan ja arvioidaan korkeakoulutukseen pääsyn helpottamiseksi tehtyjen toimien tarkoituksenmukaisuutta sekä jatketaan tarvittaessa opiskelijavalintojen uudistamista erityisryhmät huomioiden.
- Arvioidaan mahdollisuuksia vahvistaa työnantajan roolia työajalla tapahtuvassa osaamisen kehittämisessä myös lainsäädännön kautta.
- Toteutetaan urakatsaukset työuran keskivaiheille. Niissä analysoidaan osaamista ja tehdään suunnitelma muutosten varalta osaamisen ja työkyvyn näkökulmasta. Urakatsaukset sidotaan työpaikan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan.
- Pilotoidaan osaamissetelin käyttöä osana Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintaa.
- Säädetään työnantajan kustantama työntekijän kouluttautuminen verovapaaksi henkilöstöeduksi.

2.2. Työkyvyn ylläpito on investointi piteneviin työuriin

Lisääntyneet mielenterveysperusteiset työkyvyttömyyseläkkeet kertovat, että työelämässä ei riittävästi tunnisteta psykososiaalista ja eettistä kuormitusta. Työkyvyn ylläpitämiseksi painopiste on siirrettävä ennaltaehkäisyyn.

Työhyvinvointia ja työkykyä voidaan edistää kiinnittämällä huomiota työn organisointiin ja työolosuhteisiin. Työterveyshuollon moniammatillista erityisosaamista pitää käyttää tehokkaammin työpaikoilla terveysturvallisten olosuhteiden toteuttamiseen ja kuormituksen ennaltaehkäisyyn.

Työ- ja toimintakyvystä on tärkeää pitää huolta myös silloin, kun työsuhdetta ei ole. Erityisesti vammaisten ja osatyökykyisten työllistymistä on tuettava monin keinoin. On tärkeää, että työkyvyttömyyseläkkeellä oleva saavuttaa samat työhaun palvelut kuin työttömyysturvaa saava.

**Työelämässä
pitää tunnistaa
psykososiaalinen
ja eettinen
kuormitus
paremmin.**

Akavan tavoitteet

- Otetaan käyttöön ikäluokkakohtaiset osaamis- ja työkykytarkastuspisteet työvoiman ulkopuolella tai syrjäytymisvaarassa oleville.
- Luodaan uusi etsivän ohjaustyön malli. Kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevan toiminnan tavoitteena on asiakaslähtöisten ohjaus-, tuki- ja urasuunnittelupalvelujen kohdentaminen sekä nuorille että aikuisille.

- Tuetaan vammaisten ja osatyökykyisten työllistymistä kehittämällä uuden osatyökykyisiä ja vammaisia työllistävän valtion erityistehtävä-yhtiön toimintaa. Yhtiön pitää keskittyä tarjoamaan työpaikkoja erityisesti vammaisille.
- Suunnataan vammaisille yksinyrittäjälle tukea yritystoiminnan mahdollistamiseksi.
- Sairauspäivärahan tarkistuspisteitä ja osasairauspäivärahaa kehitetään. Tarkistuksissa arvioidaan ammatillisen, lääkinnällisen ja sosiaalisen kuntoutuksen sekä osaamisen kehittämisen tarve.

2.3. Työvoiman liikkuvuuden lisääminen parantaa työllisyyttä

Työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ovat kasvaneet elinkeinorakenteen muuttuessa, kilpailukiellojen yleistyessä, asumisen kallistuessa ja alueiden eriytyessä. Kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseksi on purettava työntekijöiden esteitä työpai-kan vaihtamiseen, työssäkäyntialueen laajentamiseen ja muuttamiseen.

Etätyön yleistyminen korona-aikana on muuttanut työn tekemisen tapoja nopeasti ja etätyö on jatkossakin tärkeä osa työelämää, samoin sen yhdistäminen lähityöhön. Muutokset tukevat mahdollisuuksia joustavampaan työskentelyyn sekä yksittäisillä työpaikoilla että alueiden ja maiden välillä. Työssä matkustavien työntekijöiden palautumiseen ja lepoaikaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Huolehtimalla riittävästä asuntotuotannosta suuremmilla kaupunkiseuduilla parannetaan kannusteita työpaikan vastaanottamiselle.

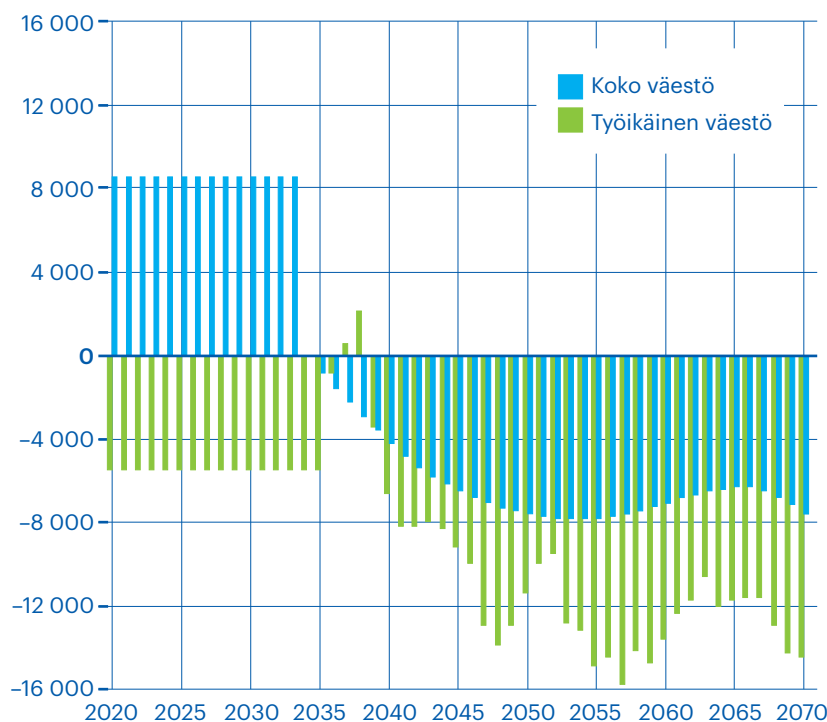
Akavan tavoitteet

- Etätyötä tulee hyödyntää yhdistäen joustavasti etä- ja lähityötä niissä työtehtävissä, joissa se on mahdollista.
- Alueellista liikkuvuutta tuetaan kannustamalla kasvukeskuksia lisäämään asuntorakentamista, korottamalla työasuntovähennyksen enimmäismäärää ja parantamalla liikenneyhteyksiä.
- Lisätään liikkuvuusavustuksen käyttöä ja oikeutetaan sen saamiseen myös irtisanomisuhan alla ja perhevapaalla olevat.
- Toteutetaan lasten hoitotukijärjestelmän uudistus mukaan lukien kotihoidontuki.

3. Maahanmuutto

Pienenevien ikäluokkien Suomessa on puutetta osaavasta työvoimasta. Kansainvälisten asiantuntijoiden ja opiskelijoiden määrän kasvattamiseksi tehtäviä toimia nopeutetaan ja luodaan uusia toimenpiteitä työsuhteiden ehtoja heikentämättä. Työ- ja opiskeluperusteisen maahanmuuton lisääminen antaa mahdollisuuden vastata huoltosuhteen heikkenemiseen ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin sekä parantaa työvoiman saatavuutta. Avoin ja kansainvälinen yhteiskunta tukee talouskasvun edellytyksiä lisäämällä yritysten osaamista, tuottavuutta ja Suomeen tehtävien investointien määrää. Osaajien maahanmuuton ja Suomeen integroitumisen palvelupolut edellyttävät poikkihallinnollista, saumatonta yhteistyötä ja investointeja.

Väestön sekä työikäisen väestön vuosittainen muutos 2020–2070, henkilöä

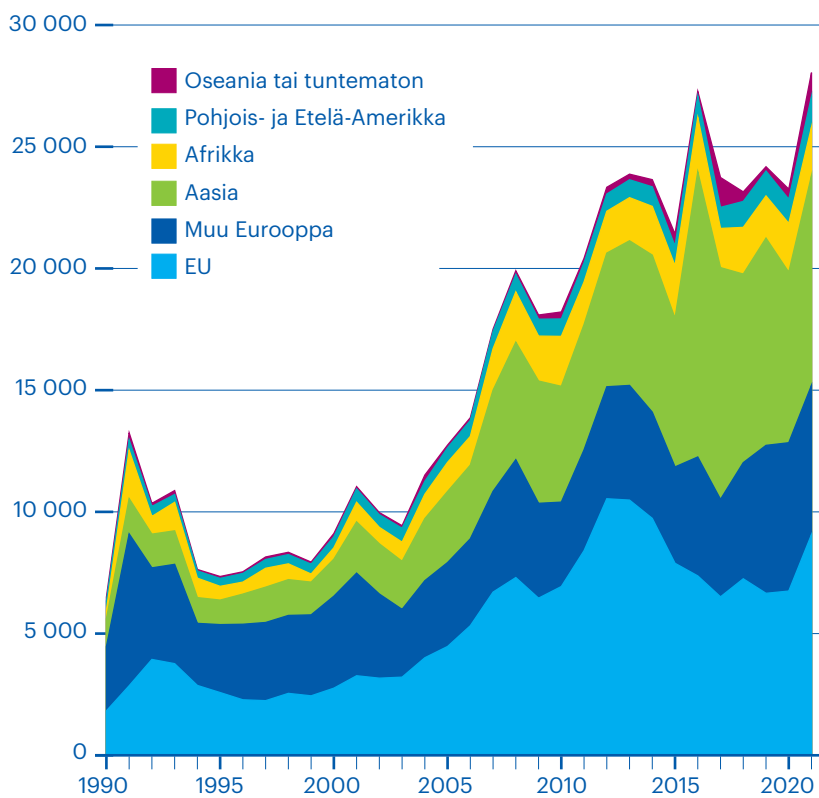

Lähde: Tilastokeskuksen väestöennuste 2021 ja väestörakennetilasto

3.1. Työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa lisätään merkittävästi

Suomeen saapuvat maahanmuuttajat ovat heterogeeninen joukko, johon kuuluu sekä korkeakoulutettuja että vain muutamia vuosia koulua käyneitä henkilöitä. Lupaprosessien nopeuttaminen ja kansalliskielikoulutus ovat tärkeimmät keinot kotoutumisen parantamiseksi katsomatta maahantulon syyhyn. Monien ammattiliittojen tarjoamat palvelut liitetään kotoutumisen tukeen sen kiinteäksi osaksi.

Maahanmuuttajat maanosittain 1990–2021, henkilöä

Lähde: Tilastokeskus

Akavan tavoitteet

- Varmistetaan maahantulon pikakaista EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville erityisasiantuntijoille, start up -yrittäjille, korkeakouluopiskelijoille, tutkijoille sekä heidän perheenjäsenilleen. Oleskeluluville taataan enintään 14 vuorokauden käsittelyaika sähköisillä lupaprosesseilla, kehittämällä viranomaistoimintaa ja purkamalla lainsäädännön esteet.
- Luovutaan työvoiman saatavuusharkinnasta. Taataan työlupien käsittelyaikatauluksi enintään 30 vuorokautta varmistamalla Maahanmuuttoviraston pysyvät resurssit.
- Työelämälähtöinen kansalliskieli- ja kotoutumiskoulutus aloitetaan välittömästi maahantulon yhteydessä lupaprosessien käsittelyaikatauluun katsomatta. Oikeus nopeaan kieli- ja kulttuurikoulutukseen taataan koulutustasoon katsomatta myös niille, jotka muuttavat Suomeen työn takia ja heidän perheenjäsenilleen.
- Kotoutumiskoulutuksen laatu varmistetaan ottamalla se osaksi järjestämisluvan alaista valmentavaa koulutusta. Sisällytetään koulutukseen aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.
- Luodaan rahallisia kannusteita suomen tai ruotsin kielen opiskeluun ja oppimiseen työajalla esimerkiksi kielilisan maksamisen avulla. Osoitetaan kielen opiskeluun kunnan tai valtion tuki.

- Resursoidaan työsuojeluviranomaisten toimintaa.
- Myönnetään pysyvä oleskelulupa kaikille, jotka ovat saavuttaneet yleisen kielitutkinnon taitotason kolme suomen tai ruotsin kielessä kolmen vuoden sisällä maahan saapumisesta (tai vastaavan ulkomailla hankitun taitotason).

3.2. Parannetaan suomalaisen työelämän houkuttelevuutta

Suomalaista työelämää kehitetään houkuttelevuuden parantamiseksi kansainvälisten osaajien näkökulmasta, myös jotta he haluavat jäädä Suomeen. Jotta vähintään 75 prosenttia kansainvälisistä opiskelijoista ja tutkijoista voi jäädä Suomeen valmistumisensa jälkeen, heille pitää olla tarjolla realistisia ja houkuttelevia uranäkymiä. Lisäksi heidän perheilleen pitää tarjota kotoutumista tukevia palveluita.

Vastaanottavuuden parantaminen edellyttää maahantuloprosessien ja palvelujärjestelmän kehittämisen ohella järjestelmällistä maakuvamarkkinointia ja työelämän asennemuutoksia. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden pitää olla kantavia periaatteita työelämässä. Syrjintään ja työvoiman hyväksikäyttöön pitää puuttua tiukasti.

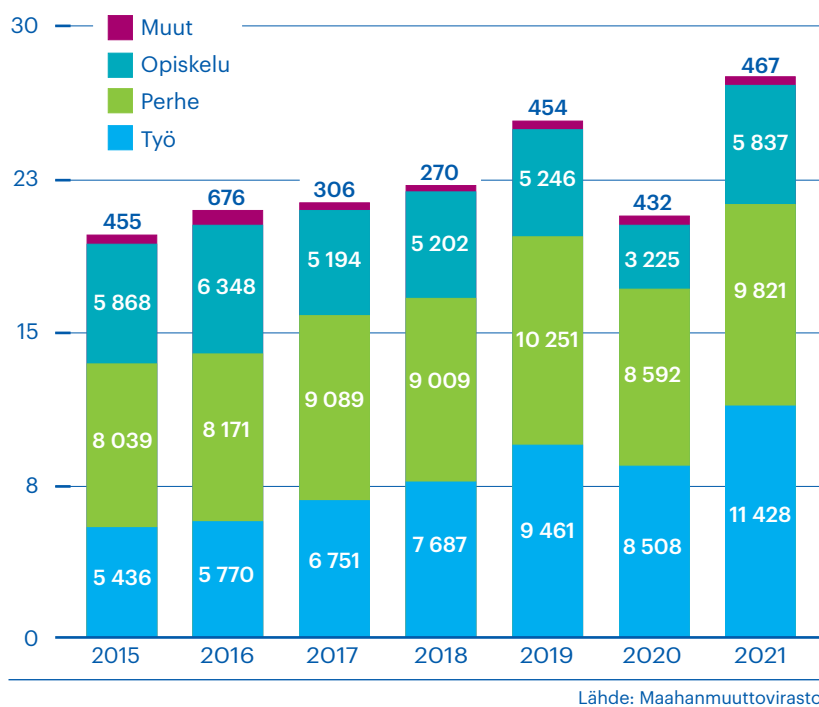
**Tasa-arvon
ja yhden-
vertaisuuden
pitää olla kantavia
periaatteita
työelämässä.**

Akavan tavoitteet

- Lisätään kansainvälisen rekrytoinnin pilotteja ja panostetaan Suomen maakuvan kehittämiseen ja markkinointiin Business Finlandin avulla. Hyödynnetään Team Finlandin verkostoja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien houkuttelemiseksi.

- Integroidaan korkeakoulujen yhteyteen perustettu Talent Hub -toiminta kiinteäksi osaksi kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä alueellista palveluverkosta.
- Lisätään kaupungeille ja kunnille kannustimia osaamisperusteisen maahanmuuton lisäämiseen ja International House -toimintamallin laajentamiseen valtakunnalliseksi.
- Maahanmuuttajaväestön pääsyä työelämään tuetaan tarjoamalla perhevapaalla oleville työelämään siirtymistä tukevia palveluita viimeistään lapsen täyttäessä kaksi vuotta. Tavoitteeksi asetetaan, että vieraskielisten lasten osallisuusaste varhaiskasvatuksessa on vähintään suomenkielisten lasten tasolla.
- Parannetaan ulkomaalaisiin kohdistuvia asenteita edistämällä työelämän monimuotoisuutta lisääviä toimia, kuten anonymia rekrytointia, sekä tarjoamalla koulutusta ja kannustimia kulttuurisesti moninaisten työyhteisöjen luomiseen.

Myönteisiä oleskelulupia 2015–2021, tuhansia

3.3. Rakennetaan monimuotoista yhteiskuntaa koulutuksella

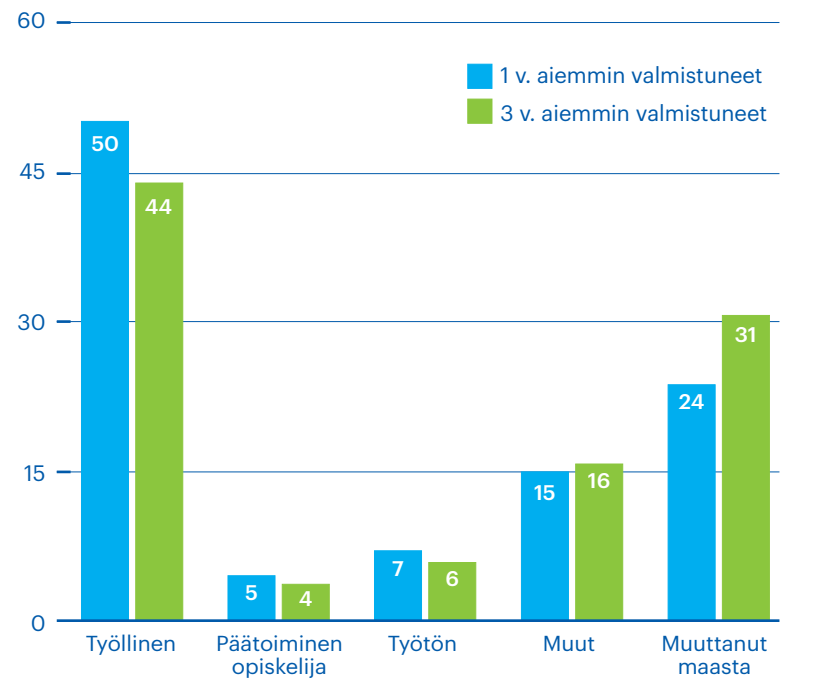
Koulutustason nosto parantaa työllistymistä sekä integroi mukaan yhteiskuntaan. Laadukas koulutus ja tutkimus sekä palvelut ovat tärkeitä Suomen houkuttelevuustekijöitä. Ne tukevat myös Suomessa jo olevien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osallisuutta.

Akavan tavoitteet

- Lisätään monikielisyyttä varhaiskasvatuspalveluihin.
- Laajennetaan myönteisen erityiskohtelun malli valtakunnalliseksi ja ulotetaan se koskemaan koko oppivelvollisuusaikaa.
- Muutetaan suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen rahoitusjärjestelmää niin, että opetusta on mahdollista saada aina toisen asteen loppuun saakka.
- Kannustetaan maahanmuuttajia osallistumaan korkeakoulutukseen. Luodaan jokaiseen korkeakouluun valmentava ohjelma tukemaan koulutukseen pääsyä.
- Lisätään kotimaisten kielten opintoja kaikkiin korkeakouluopintoihin ja osoitetaan tähän riittävät resurssit.
- Vahvistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa kielen ja kulttuurin opinnoissa ja tehdään niiden tarjontaa paremmin näkyväksi.
- Myönnetään jokaiselle Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneelle automaattisesti pysyvä oleskelulupa.
- Viranomaisten tulee esittää selkeät alakohtaiset kriteerit, joilla EU- tai ETA- alueen ulkopuolella suoritettu koulutus tunnustetaan ammattipätevyydeksi. Kriteereihin voi kuulua selkeästi määritetty täydennyskoulutus.

**Koulutustason
nosto parantaa
työllistymistä
sekä integroi
mukaan
yhteiskuntaan.**

Ulkomaalaisten opiskelijoiden pääasiallinen toiminta valmistumisen jälkeen vuonna 2020, amk-tutkinnot (alempi) + yo, osuus valmistuneista, %

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

4. Työllisyyspalvelut ja työttömyysturva

4.1. Lisätään työllisyyttä aktiivisella työvoimapolitiikalla ja laadukkailla palveluilla

Työllisyyspalvelujen keskeinen tavoite on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Palveluilla tulee tukea työnhakua sekä osaamisen ja työkyvyn kehittämistä. Julkisten työvoimapalveluiden järjestämiseen on rajalliset resurssit, joten niiden käytön tulee olla mahdollisimman tehokasta ja vaikuttavaa. Resursoinnin on vastattava sille asetettavia tavoitteita. Tarvitaan palveluiden hankintaan käytettävissä olevaa rahaa, palveluita tuottavia osaavia ihmisiä ja tarkoituksenmukainen toimipaikkaverkosto.

Työvoimapolitiikan järjestämisvastuuta ollaan siirtämässä kuntiin vuodesta 2024 alkaen. Vastuunsiirto on historiallisen suuri muutos. Uudistuksessa tulee turvata työvoiman liikkuvuus ja siten säilyttää työnvälitystoiminto valtakunnallisena. Toimeenpanossa on huolehdittava sosiaali- ja terveystyöpalveluiden integroinnista työttömän palvelupolkuun sekä hyvinvointialueen riittävät kannusteet tarjota esim. kuntouttavaa työtoimintaa. Siirtymäkauden aikana ja sen jälkeen on varmistettava työvoimaviranomaisten osaamisen kehittämisestä. Myös palveluiden hankintaosaamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Työllisyysalueiden sisäinen yhteistyö on varmistettava, jotta yksityisen sektorin palveluntuottajat, ammattiliitot, työttömyyskassat, oppilaitokset ja muut toimijat muodostavat hyvin yhdessä toimivan kokonaisuuden. Laaja toimijoiden kirjo mahdollistaa laadukkaiden ja yksilöllisten palveluiden tarjoamisen.

Toukokuussa 2022 voimaantullut työnhaun aktiivisuutta painottava ja alkuvaiheen palveluja lisäävä pohjoismaisen työvoimapalvelumallin käyttöönotto edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia. Seuraavassa vaiheessa on syytä arvioida, onko uudistus toimiva ja saavuttaako se sille asetetut tavoitteet.

Yhteiskunnan koulutuspanostuksia pitää olla saatavilla työttömyyden kohdattessakin. Työvoimapalveluista järjestämisvastuullisia kuntia on kannustettava huomioimaan korkeakoulutetut omana erityisryhmänään. Tietoa ja osaamista korkeakoulutettujen urapoluista ja mahdollisuuksista on lisättävä uraohjauksessa. Korkeakoulutettujen palvelemiseen pitää olla osaavaa henkilökuntaa sekä hyvä yhteistyö oppilaitosten kanssa.

**Työvoima-
palveluiden
resurssien pitää
vastata palvelun
tavoitteita.**

Akavan tavoitteet

- Työvoimapalveluiden vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden tulee parantua järjestämisvastuun siirron seurauksena ja siinä tulee kiinnittää huomiota palvelujen integrointiin hyvinvointialueiden sote-palvelujen kanssa.

- Mahdollistetaan lainsäädännöllä liitoille, työttömyyskassoille ja yrityksille laajemmat mahdollisuudet työllisyyspalvelujen tuottamiseen ja tiedon yhteiskäyttöisyyteen.
- Varmistetaan työllisyyspalveluiden saatavuus jokaisessa korkeakoulussa esimerkiksi digitaalisilla ratkaisuilla.
- Tarjotaan oppilaitosten osaamista tueksi työvoimapalveluiden uraohjaukseen.
- Lisätään yritysten osaamistarpeista lähtevien FEC-koulutusten (Further Educated with Companies) tarjoamista korkeakoulutetuille.
- Lisätään työnhakutaitojen vahvistamiseen tähtäävää koulutusta.
- Tunnistetaan uravalmennuksessa kansainväliset osaajat ja räätälöidään heille kieli- ja verkostoitumiskoulutusta osana uravalmennusta. Lisätään resursseja tutkintojen tunnustamiseen ja kelpoisuuksiin johtavaan koulutukseen.

4.2. Työttömyysturvaa uudistamalla vähennetään kannustinloukkuja

Työttömyysturvalla turvataan työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille korvaamalla työttömyydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Samalla tämä kuitenkin aiheuttaa työllistymisen kannustimien pientymistä. Työttömyysturvajärjestelmää kehittämällä voidaan pyrkiä pienentämään näitä kannustinongelmia ja samalla lisäämään työvoiman tarjontaa ja lyhentämään työttömyysjaksoja.

Työttömyysturvan lähtökohtana pitää olla vastikkeellisuus eli se, että työttömältä edellytetään aktiivista työnhakua ja pyrkimistä työllistymiseen joko suoraan tai työkykyä tukevien tai osaamista kehittävien palvelujen kautta.

Työttömyyspäivärahaa tulee uudistaa työllisyyttä parantavalla tavalla siten, että päivärahan enimmäismaksuaika pitenee jokaisen työkuukauden myötä lineaarisesti eikä isoin portain (300, 400, 500 päivää) kuten nykyään. Työttömyyspäivärahan kesto tulisi rajoittaa henkilön työhistorian pituuteen, joilloin työttömäksi jäävän työhistoria tulisi huomioiduksi oikeudenmukaisemmin kuin nykyisin. Kenenkään ansioturvan tasoa ei uudistuksessa laskettaisi.

Työttömyyspäivärahan uudistamisen yhteydessä ansiopäivärahan ansio-osan ns. taitteesta (0,45/0,2) pitäisi luopua ja ansio-osa laskea kaikilla tulotasoilla saman kertoimen (0,45) mukaan. Ansioturva rahoitetaan työttömyysvakuutusmaksujen osalta kaikilla tulotasoilla suhteellisesti samansuuruisena osuutena palkasta, joten on johdonmukaista, että myös siitä saatavan etuuden laskennassa käytetään vakiokerrointa.

Työttömyysturvan byrokratia- ja informaatioloukkujen purkamista on jatkettava. Säädöksillä ei pidä tarpeettomasti luoda tilanteita, joissa henkilö joutuu miettimään, onko esimerkiksi lyhytkestoisen tai osa-aikaisen työn vastaanottamisella mahdollisesti haitallisia tai epäselviä seuraamuksia hänen työttömyysturvaansa.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan on jatkossakin perustuttava vapaaehtoisuuteen. Se mahdollistaa jokaiselle työlliselle halutessaan vakuuttautumisen työttömyyden aiheuttamaa ansioiden vähenemistä vastaan. Siirtyminen yleiseen ansioturvaan kaventaisi tätä valinnan mahdollisuutta. Tämän lisäksi pakollisella vakuuttautumisella olisi työttömyysturvan kustannuksia lisäävä ja työllisyyttä alentava vaikutus.

Ansioturvan rahoittamistapa on säilytettävä nykyisenkaltaisena. Se pitää ansiosidonnaisen työttömyysvakuutuksen ottajien määrän suhteellisen korkeana ja sitä kautta parantaa työttömyysturvan tarjoamaa vakautta talouden heilahduksia vastaan.

On nähtävissä, että tulevaisuuden työelämässä ansiot koostuvat yhä useammin peräkkäisistä tai rinnakkaisista palkka- ja yrittäjätuloista. On tärkeää uudistaa sosiaaliturvajärjestelmässämme siten, että monimuotoisesti työllistyvien ansiot voitaisiin laajemmin ottaa huomioon työssäoloehdossa ja ansioturvassa. Näin ollen yhdistelmävakuutuksen voimaantuloon tähtäävää valmistelua on jatkettava.

Akavan tavoitteet

- Työttömyyspäivärahaa uudistetaan siten, että se parantaa työllisyyttä ja enimmäismaksuaika määräytyy lineaarisesti työttömäksi jääneen työhistorian pituudesta. Samalla luovutaan ansioturvan taitteesta.
- Työttömyysturvaa selkeytetään ja byrokratia- ja informaatioloukkujen purkamista jatketaan.
- Työttömyysturvassa otetaan käyttöön yhdistelmävakuutus, jotta kaikki työ tulee huomioiduksi työssäoloehtoon ja siten siirtymät työn eri muotojen välillä tulevat sujuvammiksi.
- Yrittäjän eläkevakuutusta (YEL) kehitetään kattamaan paremmin pirstaleisesti työskentelevät itsensätyöllistäjät.
- Ansiosidonnainen työttömyysturva säilytetään vapaaehtoisuuteen perustuvana.

4.3. Työmarkkinatuen ja toimeentulotuen aktivointia lisätään

Suurempi osa työttömistä työnhakijoista saa etuutena työmarkkinatukea kuin päivärahaa. Mahdolliset muutokset ansiosidonnaisen päivärahan määräytymiseen eivät vaikuta työmarkkinatukea saavan työttömän kannusteisiin. Työmarkkinatukea myönnetään henkilölle, jolla ei ole kertynyt riittävä työssäoloa tai joka on ollut työttömänä niin pitkään, että ansiopäivärahapäivät ovat kuluneet. Vuonna 2020 työmarkkinatuen saajista 21 prosenttia oli muita kuin Suomen kansalaisia.

OECD:n selvityksen mukaan pitkään työttömänä olleet usein kokivat, että työllistymisen esteenä ovat puutteet terveydessä ja työkyvyssä. Työmarkkinatuen saajissa on useita ryhmiä, jotka hyötyisivät monialaisista työllistymistä edistävistä palveluista ja siitä, että näitä palveluja on mahdollista saada jo ennen kuin työttömyys pitkittyy. Tämän tyyppisiä palveluja voisivat olla koulutukseen ohjaavat Ohjaamopalvelut nuorille, kielikoulutus maahanmuuttajille sekä kuntouttava työtoiminta tai muu kuntoutus pitkään työttömänä olleille.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin yhtenä tavoitteena on ohjata työnhakijat mahdollisimman nopeasti tarvitsemiensa palvelujen äärelle. Uudistuksen onnistumista tulee arvioida. Jos se ei onnistu parantamaan työmarkkinatuella olevien työllistymistä ja palveluihin osallistumista, työmarkkinatukea pitää uudistaa siten, että se kannustaa nykyistä paremmin osallistumaan palveluihin (mukaan lukien sote-palvelut), jotka edistävät työhön tai koulutukseen pääsyä.

Toimeentulotuki on tarkoitettu yksilön viimesijaiseksi taloudelliseksi tueksi. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustavuuden näkökulmasta ei ole tarkoituksenmukaista, että sillä voidaan heikentää työttömyysturvaan liittyvää velvoittavuutta, kun mahdolliset työttömyysturvan puolelle kohdennetut seuraamukset työttömälle siirtyvät toimeentulotuen kustannuksiksi. Tällä hetkellä toimeentulotukea voidaan pienentää 20 tai 40 prosenttia, jos työtön on toiminut työvoimapolitiisesti moitittavasti. Tilastojen valossa on viitteitä, että tätä ei kuitenkaan toimeenpanna usein. Kelan maksamaa perustoimeentulotukea sai vuonna 2019 noin 250 000 kotitaloutta. Näistä noin 13 000:lle se maksettiin alennettuna.

**Työvoima-
palvelujen
uudistuksen
onnistumista
pitää arvioida.**

Akavan tavoitteet

- Arvioidaan, parantaako pohjoismainen työvoimapalvelumalli työmarkkinatuella olevien työllistymistä ja palveluihin osallistumista. Jos uudistuksesta ei synny riittävää vaikuttavuutta, aloitetaan työmarkkinatuen uudistaminen siten, että se kannustaa paremmin osallistumaan tarjottuihin palveluihin. Näitä palveluja voivat olla esimerkiksi nuorten Ohjaamot, suomen ja ruotsin kielen koulutukset, kuntoutuspalvelut ja muut sote-palvelut.
- Samassa kokonaisuudessa arvioidaan mahdollisuudet varmistaa, että toimeentulotuen perusosan alennus tehdään silloin, kun siihen on perusoikeuksien mukaiset edellytykset.

www.akava.fi

